

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 1. Comprehensionis definitio, & aliquæ illius acceptiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

repugnat, ex quo capite præcisionem obiectivam, tenentem se ex parte obiecti ego denego, & præcisionem formalem tenentem se ex parte actus negat nemo.

- 29 Rursus arguit: cognitio intuitiva debet fieri per propriam speciem, vel ergo hæc species mittitur ab obiecto, vel intenditur ab aliquo alio principio intrinseco. Si ab obiecto mittitur, erit representativa totius obiecti: ergo vi huius intellectus produceret speciem expressam adæquatam totius obiecti, seu omnium formalitatum, quæ in illo continentur. Confirmatur species impressa missa ab obiecto non representat unam tantum, vel plures obiecti partes, quia illas non habet: ergo representat totum obiectum: ergo species expressa, seu cognitio ab illa producta erit formalis expressio, seu representatio totius obiecti absque eo, quod aliqua formalitas cognoscens lateat. Si autem species impressa ab aliquo principio extrinseco produceretur, debet esse proportionata obiecto, ita ut representet obiectum, ut est in se, talis enim debet esse species in representando quale est obiectum in essendo. Deinde ut species producta à principio extrinseco sit connaturalis obiecto tale debet esse, qualis esset si ab obiecto procederet. Sed si ab obiecto procederet representaret totum obiectum: ergo quando procedit à principio extrinseco, si connaturalis est, debet totum obiectum representare.

- 30 Respondeo: cognitionem entitativam posse immediate procedere à Deo, & potentia vitali nulla specie impressa intermedia, vel posse procedere à specie impressa producta à principio extrinseco, quæ species sit representativa unius formalitatis, & propria illius, & non totius obiecti, non enim in hoc maior implicatio reperitur, quam in eo, quod detur species expressa abstractiva, attingens unam formalitatem sine alia. Ad illud quod dicitur speciem non fore connaturalem obiecto, si non sit eiusdem rationis cum illa, quam obiectum produceret dupliciter responderi potest. Primo admitendo non fore connaturalem, etsi proprie dicatur, quatenus non representat obiectum instar alterius. Secundò fore connaturalem obiecto sumpto non secundum omnes formalitates, quas includit, sed secundum illam, cuius est representativa. Eodem modo dicendum erit, speciem illam fore proportionatam, obiecto secundum illam formalitatem quam representat, & secundum alias, nec fore proportionatam, neque improporionatam, quia illas non representat, neque ad eas dicit habitudinem aliquam.

- 31 Alio modo arguit idem Pascualigus, si per cognitionem intuitivam fieret distinctio rationis, per illam representaretur aliquid implicans, quod nulli veræ cognitioni posset contingere, & multo minus cognitioni intuitivæ. Quod representaretur aliquid implicans probatur, quia representaret unam formalitatem sine alia, qua ratione implicat existere, implicat enim rationalitas cum existentia, & præsentia sine animalitate.

- 32 Respondeo cognitionem intuitivam attingentem unam formalitatem, & non aliam non distinguere positivè, sed præcindere unam ab alia, distinguere enim formalitatem dicit utramque attingere instar duarum, præcindere verò tantum dicit unam attingere alia ablata, ex hoc autem nihil implicat representatur, nec cognitio euadit falsa, nam licet esse, seu existere unam sine alia sit, quid implicans cognitio alia præcisiua non representat mediata unam esse sine alia, sed ex eo solum dicitur representare unam sine alia, quia representat unam, & non aliam importante illo sine alia negationem representationis, & non negationem representationem.

- 33 Rursus arguit idem Pascualigus, de ratione cognitionis intuitivæ, est representare aliquid singulare: ergo debet representare singularitatem, nam si hanc non representaret, nec representaret singulare: ergo talis cognitio non potest aliquid abstrahere, seu non posset formalitatem aliquam præcindere, quia si hoc faceret, iam obiectum abstractum non maneret singulare, sed uniuersale, & commune. Respondeo verum esse cognitionem intuitivam debere representare aliquod obiectum singulare, & illius singularitatem: nego tamen hoc non componi cum eo, quod cognitio sit præcisiua, seu non attingat formalitatem aliquam, potest enim cognitio attingere hoc obiectum singulare, illiusque singularitatem abstracta aliqua illius formalitate, ut idem Pascualigus admittit quando in obiecto est aliqua formalitas non tangibilis per potentiam à qua procedit intuitio, talis esset cognitio, qua quis intuitivè co-

gnosceret hoc rationale non cognita ratione animalis, & qua quis intuitivè videret Deum, aliquo illius attributo non viso, non enim ex eo, quod ita Deus videretur visio illa attingeret obiectum uniuersale, nec naturam multis communem.

Ultimò arguit Pascualigus ex modo, quo intellectus debet procedere dum ratione distinguit, tunc enim inquit, intellectum debere operari aliquid intentionali modo circa obiectum, & ponere in ipso distinctionem, quam non habet. Ex quo sequitur, quod obiectum debeat representari cum distinctione, tanquam si illam in se haberet. Sed cognitio intuitiva nequit talem distinctionem ponere in obiecto, neque illa representare, alias representaret quid fictum, & chimericum: ergo cognitio intuitiva nequit per rationem distinguere, neque ex duabus formalitatibus identificatis unum attingere altera non abstracta.

Dixi iam cognitionem intuitivam attingentem unam formalitatem sine alia non illas positivè distinguere, sed tantum præcindere unam ab alia, quod fit nulla distinctione in obiecto apprehensivissimo absque præcisione, quæ in actu intellectus consistit cognita, cognitio enim præcisiua tantum attingit formalitatem realem, & veram in obiecto existentem, & ex eo præcisiua dicitur, quia formalitatem aliam identificatam attingit, neque in obiecto aliquid ponit, nec positivè negat, sed solum illud adæquate cognoscit.

PUNCTUM V.

Quid sit comprehensio.

Questio hæc multum habet de nomine, tantum enim constat auctoritatibus Scripturæ & Patrum nullam creaturam posse Deum comprehendere, pluresque explanationes comprehensionis circumferuntur, sub quibus magna sententiarum diuersitas potest contineri, quapropter ille se satis in tuto collocabit, qui ita comprehensionem definiat, ut nulli creaturæ respectu Dei possit convenire, & ipsi Deo respectu sui ipsius, & cuiuscunque obiecti creati conveniat: sicut enim dici nequit Deum ab aliqua creatura comprehendi, ita nefas est negare Deum reipsum & creaturas comprehendere. Pro utraque parte assertio Scripturæ, & Patrum innumera inuenies testimonia apud Nostrium Ruisum disp. 2. de scientia sect. 5. 6. 7. & 8. quæ omitto, quia Theologi, & non Philosophi est illa expendere, & rem hanc stabilire.

§. I.

Comprehensionis definitio, & aliqua illius acceptiones.

Præcipua inter alias comprehensionis descriptio sumitur ex Augustino Epist. 112. cap. 8. ubi hæc habet: Aliud est videre, aliud totum videndo comprehendere, quandoquidem id videtur, quod præsens ut tuncque sentitur, totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil illius lateat videntem, aut cuius fines circumspici possunt. Ex hac definitione inferunt omnes ad comprehensionem obiecti requiri cognitionem omnium, quæ formaliter, virtualiter, & eminenter pertinent ad obiectum comprehendendum, ita ut quodcumque horum lateat videntem, illius visio comprehensio non erit. Addit Valquez i. p. disput. 52. comprehensionem debere esse talem, ut non solum attingat obiectum comprehendendum, & omnia, quæ ad illud attingunt quasi concomitanter, etsi per eandem visionem, sed requiri necessariò, ut ex perfectâ penetratione obiecti primarij, obiecta secundaria cognoscantur, ita ut ex vi primarij obiecti ita perfectè specificetur cognitio, tanquam trahat perfectionem ut necessariò sit etiam formalis cognitio omnium pertinentium ad primarium obiectum, quia si hoc modo non cognoscantur obiecta secundaria ex vi primarij, illorum cognitio non habet specialem perfectionem formaliter quatenus est cognitio obiecti primarij, sed tantum materialiter, & identicè. Hac ratione rectè componit P. Valquez iuxta sua principia Deum non posse à creatura comprehendi, quia opinatur ex vi visionis nullam creaturam cognoscere à beato.

Hurtad. disput. 10. sect. 3. assertit ad comprehensionem sufficere cognitionem omnium, quæ sunt formaliter in ob-

H 4 iecto,

iecto, asseritque Deum esse incomprehensibilem respectu creaturæ, quia hæc non potest expressè cognoscere actû Dei, quo cognoscit omnia creata, aliàs cognosceret expressè omnia obiecta talis actû ex vi talis cognitionis, & consequenter ipsam cognitionem, & eadem cognitio esset cognitio expressa sui ipsius, quod fieri nequit. Difficilis est hæc sententia, gratis enim supponere videtur repugnare cognitionem aliquam esset reflexivam supra se ipsam, & per seipsam expressè cognosci, quod fieri posse censeo.

4 Communis Thomistarum opinio, quam tenent ex nostris Arrub. 1. p. tom. 1. disp. 23. Ruiz. disp. 6. de scientia sect. 3. Herice disp. 4. cap. 4. Arriag. disp. 6. sect. 9. subsect. 2. asserit non sufficere ad comprehensionem cognitionem omnium, quæ sunt in obiecto formaliter, & virtualiter, seu eminenter, sed requiri, ut cognitio horum oriatur à principio tam perfectè cognoscituum, quam sit obiectum cognoscendum, quod August. explicuit in illis verbis; cuius *finis circumspici possunt*, iuxta explicationem D. Thomæ 1. p. q. 12. art. 7. ubi sic scripsit: *Tunc enim finis alicuius circumspiciuntur quando ad finem in modo cognoscendi rem illam perveniuntur*. Expendo illa verba in modo cognoscendi quibus significat Angelicus Doctor finem debere circumspici non solum extensivè, sed etiam intensivè, hoc est, omni perfectione substantiali quam habet in ratione cognoscibilis, ita ut cognitio quoad modum attingat perfectionem obiecti. Alia plurima testimonia adducuntur pro hac comprehensionis acceptione, quæ videri possunt apud auctores citatos præcipuè apud nostrum eruditissimum Ruiz.

5 Huius comprehensionis modi solidam rationem innuit S. Thomas loco supra citato. Quodlibet obiectum eo ipso, quod est ens, est intelligibile, & secundum perfectiorem rationem entitatis perfectiorem habet intelligibilitatem, nam intelligibilitas ab ente formaliter non distinguitur: ex quo provenit, ut obiectum infinite perfectum intelligibilitatem habeat infinite perfectam intrinsecè sumptâ perfectione intelligibilitatis, non extrinsecè à cognoscente infinite perfectò, quod potest illud cognoscere per cognitionem infinitam, hac enim ratione omnia obiecta infinitam intelligibilitatem habent, illa verò tantum obiectum in se infinitum, ut Deus qui sicuti infinitus in se est, ita illius intelligibilitas eadè infinitate gaudet. Comprehensio autem debet esse, quæ adæquet omnem intelligibilitatem obiecti, & illam exhauriat, hoc est, quæ non solum illud cognoscat quoad extensionem quantum potest, sed etiam in modo, ita ut cognitio adæquet cognoscibilitatem intrinsecam obiecti. Sumitur hæc perfectio ex principio intellectivo, quia ex hoc immediatè crescit perfectio intellectiois. Vnde quotiescunque virtus cognoscitiva fuerit perfectior, vel æquè perfecta cum obiecti cognoscibilitate, etiam poterit adæquare talem cognoscibilitatem, ex quo fit omnem entitatem cognoscitivam perfectiorem, vel æquè perfectam cum alia posse illam comprehendere.

6 Dixi principium cognoscitivum debere esse æquè perfectum cum obiecto cognoscibili, ut adæquet totam cognoscibilitatem obiecti. Difficile est modò taxare perfectionem cognitionis comprehensivæ, quam debet habere à principio comprehendente respectu obiecti comprehensibilitatis. Resp. cum P. Arrub. disp. citatâ n. 13. & 14. perfectionem cognitionis comprehensivæ debere esse tantâ, quantam exposcit obiectum cognoscibile; obiectum autè exposcit cognitionem summè perfectam, quam ipsum potest specificare, vel immediatè, & per se, vel mediâ specie, & ad quam, ut obiectum potest movere. Ex quo fit comprehensionem Dei debere esse infinitam, quia Deus ipse, qui est obiectum cognoscibile ex se habet coniungi per identitatem cum cognitione infinita, ac proinde summam connexionem intrinsecam habet cum cognitione infinita: quia vi suæ perfectionis habet, & debere esse obiectum cognitionis infinitæ, & debere esse cognoscens infinitum, & debere esse cognitionem infinitam sui ipsius, & hac ratione dicitur infinite cognoscibile; reliqua verò obiecta creata ex se non habent connexionem cum cognitione infinita, neque possunt illam specificare, neque ad illam movere, ac proinde non dicuntur habere infinitâ cognoscibilitatem intrinsecam, licet illam extrinsecam habeant, quia possunt infinita cognitione attingi. Ex eodem capite habet substantia creata non exigere ad sui comprehensionem cognitionem, quæ sit substantia, sed posse

cognitione accidenti comprehendere, quia substantia creata non valet, neque per se, neque mediâ specie impressâ specificare cognitionem substantiam, neque ad illam movere, neque aliam connexionem intrinsecam habet cum tali cognitione. Neque refert omnem entitatem creatam dependere à cognitione Dei, & hanc esse substantiam; quia infinitas, & ratio substantiæ in cognitione divina non sumuntur ab obiecto creato, sed tantum à cognoscente, quod per se est determinatū ad cognoscendum omne obiectum cognitione secundum identitatem, & consequenter cognitione substantiali, & infinita. Neque creatura habet immediatam connexionem cum cognitione Dei, sed tantum mediatam cum omnipotentia, & quia hæc non potest operari nisi liberè, & est necessariò coniuncta cum voluntate, & cognitione obiecti, quod producit, fit obiectum productum, seu producendum habere connexionem cum cognitione divina non immediatam, & ratione sui, sed mediatam, & ratione omnipotentis.

Hinc infero Deum se ipsum comprehendere, quia habet perfectissimam cognitionem, cum qua ipse Deus ut obiectum connexionem intrinsecam habet. Infero similiter nullam creaturam posse neque divinitus Deum comprehendere, quia nulla potest habere cognitionem perfectissimam, cum qua Deus, ut obiectum habet connexionem, quia hæc est identificata cum ipso obiecto, & solus Dei propria. Rursus infero omnia obiecta comprehendere à Deo, quia Deus habet cognitionem illorum, & omnium, quæ pertinent ad illa longè perfectiorem illa, ad quam possunt obiecta movere, & cum qua possunt habere connexionem. Infero ultimò, casu, quo aliquis beatus videret omnia, quæ sunt in Deo formaliter, & virtualiter, & omnes creaturas possibles, imò & existentes, adhuc non comprehensurum Deum, quia visio illa esset finita & creata, quod docent omnes auctores citati pro hac sententia, præcipuè P. Ruizius cum Durand. in 1. dist. 3. quæst. 1. art. 2. n. r. Ochamo in 4. quæst. 13. art. 1. in 3. Gorf. quod lib. 6. quæst. 3. apud Capr. in 4. dist. 49. quæst. 6. art. 2. Aur. quod lib. 20. art. 1. circa Ioannem Bassoli in 3. dist. in 14. q. 2. art. 5. ad motuæ, Gabr. in 3. dist. 14. q. unica art. 3. dub. 2. Marlin 4. dist. 49. quæst. 15.

§. II.

Nodus explicandi comprehensionem.

Subtilem alium comprehensionis modum proponam, ut de illo alij iudicium ferant. Posset dici comprehensio illa cognitio, quæ attingit omnia, quæ sunt formaliter, & eminenter in obiecto, eo modo, quo sunt in obiecto, ita ut si obiectum talis sit naturæ, ut absque vlla mutatione physica, & eodem intrinsecè invariato permanente possit habere actum aliquem, exempli gratiâ, intellectus, vel voluntatis, & illum non habere, ita cognitio talis sit naturæ, ut sine vlla variatione intrinsecâ possit esse cognitio talis actus, casu, quo sit in obiecto, & non exercere munus cognitionis talis actus, si hic in obiecto non reperitur. Rem clarè explicabit exemplum. Deus talis est naturæ, ut idemmet intrinsecè invariatus possit velle hoc obiectum, & illud non velle, cognoscere hanc entitatem scientiæ visionis, & illam non cognoscere, quod fieret si illam non produxisset absque vlla mutatione physica Dei, quæ nunc sit, vel tunc esset. Eadem ratione comprehensio Dei talis debet esse naturæ, ut eadem intrinsecè invariata sit cognitio actus voluntatis divini, casu, quo sit in Deo, & non exerceat munus cognitionis circa talem actum, casu quo talis actus in Deo non reperitur. Neque hic modus explicandi comprehensionem delicturus est auctoritate Patrum; omnia enim testimonia, quibus probant Thomistæ principium cognoscitivum debere esse æquè perfectum cum obiecto cognoscibili, illum non leviter innuunt. Est enim perillustre testimonium D. Gregorij 18. moral. cap. 29. aliis 37. pro hoc comprehensionis modo, ubi rationem hanc reddit incomprehensibilitatis Dei respectu nostri: *Neque tamen videmus, sicut videt se ipse, longè quippe specialiter videt Creator se, quam videat creatura, nam quantum ad immensitatem Dei nobis modus figuræ contemplationis, quia eo ipso pendere circumscribitur, quod creatura sumus*. Asserit Gregor. nos non comprehendere Deum, quia illum non videmus sicuti ipse seipsum videt, Deus autem videt se visione quadam, quæ sine sui mutatione plura